

KRONIKA**V spomin akademiku prof. dr. Andreju Kranjcu (5. november 1943–7. januar 2023)**

SLOVENSKA MATICA

V prvih dneh novega leta nas je pretresla žalostna vest, da se je v osemdesetem letu starosti poslovil akademik, dolgoletni znanstveni sodelavec Inštituta za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU v Postojni in zaslužni profesor krasoslovja na Univerzi v Novi Gorici Andrej Kranjc.

Prepričan je bil, da se kraških pojavov ne da raziskovati zgolj ob pomoči literature, temveč je za temeljna spoznanja nujno poglobljeno terensko delo. Bil je eden najuglednejših raziskovalcev krasa v svetovnem merilu, cenjen po svojih dosežkih na področjih geomorfologije in hidrologije krasa, raziskovanja jam, krasoslovne terminologije in zgodovine krasoslovja. Ukvarjal se je z recentnimi fluvialnimi sedimenti v jamah, poplavami na kraških območjih, predvsem na Kočevskem in Cerkniškem polju ter vzdolž ponikalnic Reke in Pivke. Njegovo delo je bilo koristno z vidika spoznanj o vplivu poplav na življenje in aktivnosti prebivalcev na prizadetih območjih, ugotavljanju povzročene škode ter pri izvajanju potrebnih regulacij in melioracij.

Rojen Ljubljčan je svoje življenjsko poslanstvo opravljal razpet med slovensko prestolnico ter Notranjsko in Primorsko, kjer ga je poleg delovnega okolja neustavljivo privlačil kraški svet s svojimi pojavi, med katerimi so ga še posebej zaposlovale jame. Posebno mesto v njegovem raziskovanju so imele Škocjanske jame.

Šolal se je v Ljubljani in se po maturi na tamkajšnji I. gimnaziji vpisal na študij geografije (A) in arheologije (B) na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je leta 1971 diplomiral. Na Filozofski fakulteti je leta 1977 tudi magistriral, leta 1987 pa doktoriral. Tako diplomsko kot magistrsko in doktorsko delo obravnavajo kras, mentor pri vseh pa je bil akademik Ivan Gams (slika 3). Leta 1972 je v francoskem Moulisu uspešno opravil specializacijo iz speleologije pod mentorstvom dr. Alaina Mangina.

Prijatelj Stane Pirnat ga je še kot otroka povabil v Matjažovo jamo pod Šmarno goro. To je bila prva neturistična jama, ki jo je dr. Kranjc obiskal. Jamar je postal že pri šestnajstih letih. Privlačili so ga predvsem prvoprstopništvo oziroma odkrivanje, lepota, spokojnost jamskega podzemlja. Po zapisih v jamskem katastru je bil prvoprstopnik v vsaj 600 slovenskih jamah, skupno, tudi drugod po svetu, pa je obiskal neke med 1000 in 1200 jam.

V dijaških letih je šel pogosto na teren z jamskima biologoma, poznejšima akademikom Jožetom Boletom in izrednim članom Slovenske akademije znanosti in umetnosti Boštjanom Kjavto. V jamah v okolici Domžal in Moravč so nabirali polže; Kranjčeva naloga je bilo prenašanje vreč in nabiranje vzorcev prsti na mestih, kjer je Bole našel polže. Nekajkrat se je pri terenskem delu pridružil tudi geologu Dušu, s katerim sta nabirala kamninske vzorce.

Dr. Kranjca je tako sprva najbolj privlačila jamska biologija, tako zelo, da je najprej želel študirati biologijo in se specializirati v raziskovanje življenja v jamah. Privlačila pa so ga tudi potovanja, zato se je tik pred vpisom na univerzo premislil in se odločil za študij geografije in arheologije. Prepričan je bil namreč, da mu bo to zagotovilo več možnosti za popotništvo. Zanimivo je, da ga med študijem družbena in znotraj nje socialna geografija nista kaj prida zanimali.

V doktorskem delu je podrobneje raziskal rečno gradivo v jamah. V tem času je bilo raziskovanje rečnega transporta in recentnih jamskih sedimentov nekako v modi. V Angliji je poglobljene tovrstne raziskave opravil Peter Bull. Po Kranjčevem mnenju je največja vrednost njegovega doktorata prav dejstvo, da je podobne raziskave kot prvi opravil tudi v Sloveniji. Drug pomemben vidik njegovega raziskovanja so dodatna spoznanja, kako nastajajo prodniki. Poleg izvora je poudaril tudi njihovo vlogo v speleogenezi.

Še kot študent je leta 1966 začel delati na Inštitutu za raziskovanje krasa v Postojni in bil njegov sodelavec vse do upokojitve leta 2010. Ob tem je napredoval od asistenta do znanstvenega svetnika, kar je postal leta 1995. Med letoma 1988 in 1995 je bil inštitutski predstojnik, vendar se tega časa zaradi nenehne finančne negotovosti ni spominjal prav rad.

Po nastopu službovanja na inštitutu je bil najprej vključen v raziskave predvidene trase načrtovalne avtoceste med Postojno in Vrhniko, kar je bil eden prvih inštitutskih aplikativnih projektov. Kranjčevo delo je bilo kartiranje vseh vrtač na trasi in vrednotenje količine sedimentov na njihovem

FRANCE HARE, ARHIV DRUŽINE KRANJC

Slika 1: Andrej Kranjc v Jami v grapi (katastrska številka 2508) leta 1971.

dnu. Kot sodelavec inštituta se je bolj kot s teoretičnim ukvarjal z regionalnim krasoslovjem (obiskal je kraška območja na prav vseh celinah (slika 2), razen na Antarktiki), kraško hidrologijo, okoljskimi vprašanji, varstvom in ohranjanjem kraških območij in jam ter krasoslovno terminologijo. Objavil je več regionalnih speleoloških in krasoslovnih študij.

Dr. Kranjc je bil med prvimi, ki je perspektivo slovenskega krasoslovja videl v mednarodnih povezavah. Njegov vpliv je segal širom po svetu, s tem, ko je navezal stike z mnogimi vodilnimi svetovnimi krasoslovci, kar se je dogajalo še v časih cenjenja lepe pisave in pisemskih ovojníc, ko odgovori na sporočila niso prispeli v le nekaj minutah, ampak so pisma na druge celine in nazaj potovala tudi po mesec in več.

Kot neutrudni organizator je bil pobudnik Mednarodne krasoslovne šole (slika 3), ki je na podlagi skupne iniciative Inštituta za raziskovanje krasa in Slovenske nacionalne komisije za UNESCO zaživela leta 1993. Krasoslovna šola je postala najpomembnejše vsakoletno prizorišče srečevanja vodilnih svetovnih krasoslovcev; do leta 2023 se je zvrstilo že trideset tovrstnih srečanj. Dr. Kranjc je vodil tudi 7. mednarodni simpozij o sledenju podzemnih voda, bil je med pobudniki in organizatorji niza srečanj o zgodovini krasoslovja na območju Alp, Dinarskega gorstva in Karpatov (ALCADI).

Svoje široko strokovno znanje je vseskozi nesebično delil z upravniki turističnih jam ter krajinskih in regijskih parkov. Dolga leta je predsedoval Strokovnemu svetu Škocjanskih jam, intenzivno je sodeloval z upravniki Postojnske jame.

Leta 1996 je bil izvoljen za docenta za fizično geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je do leta 2000 predaval Geografijo krasa. Zahvaljujoč njegovi viziji in vztrajnosti je bil leta 2001 na Fakulteti za humanistične študije v Kopru ustanovljen podiplomski študij krasoslovja, edini celoviti študij krasoslovja na svetu in edini, kjer študent pridobi naziv doktor znanosti s področja krasoslovja. Študij je bil dve leti pozneje preseljen na Politehniko, sedanjo Univerzo v Novi Gorici. Tam je bil dr. Kranjc vodja

ARHIV INŠTITUTA ZA RAZISKOVANJE KRASA ZRC SAZU

Slika 2: Z ženo Majo (levo) in kolegi iz Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU (Janja Kogovšek in Tadej Slabe levo od Andreja Kranjca) na kitajskem krasu.

programa in do leta 2014 predavatelj več predmetov; leta 2008 je bil izvoljen za rednega profesorja, leto zatem pa za zaslužnega profesorja krasoslovja. V letih 2003–2013 je bil na Politehniku direktor doktorskega programa Krasoslovje. Bil je zaslužen, da je Podiplomski doktorski študijski program Krasoslovje od leta 2014 priznan kot UNESCO-v študijski center. Bil je mentor šestim doktorantom iz domovine in tujine. Najpomembnejše, kar je želel naučiti svoje študente, je biti dober, odgovoren in usposobljen krasoslovec.

Dr. Kranjc je bil član več mednarodnih strokovnih združenj: Komisije za kras (tudi njen predsednik), Komisije za degradacijo in dezertifikacijo ter Komisije za zgodovino geografije pri Mednarodni geografski zvezi, Francoske krasoslovne zveze, Komisije za zgodovino speleologije pri Mednarodni speleološki zvezi, Mednarodne zveze za raziskovanje kvartarja, Mednarodne zveze hidrogeologov, Delovne skupine za jame in kras Svetovne komisije za zavarovana območja pri Mednarodni zvezi za ohranjanje narave, akademskega odbora Mednarodnega raziskovalnega centra za kras UNESCO v kitajskem mestu Guilinu in še nekaterih.

Razen strokovnih je opravljal številne funkcije, predvsem takšne, vezane na raziskovalno in strokovno dejavnost, od lokalne, občinske do republiške oziroma državne ravni, od predsednika jamarskega društva in referenta za stike s tujino pri Jamarski zvezi Slovenije, od vodje delegacije krajevne skupnosti Postojna v samoupravni interesni skupnosti za raziskovalno dejavnost do člana državne komisije za nagrade, predsednika Znanstvenoraziskovalnega sveta za humanistične vede in predstavnika Slovenije pri ustanavljanju Evropske mreže raziskovalnih svetov v humanistiki (ERCH-NET – *Network of Research Councils in the Humanities*) ter Evropskega strateškega foruma za raziskovalno infrastrukturo (ESFRI) v družboslovju in humanistiki.

Sodeloval je pri številnih domačih, bilateralnih (na primer z Grčijo, Italijo, s Francijo, Kitajsko, Poljsko) in mednarodnih projektih (COST, IGCP UNESCO, Culture 2000) v povezavi s krasom in nekatere tudi

OSEBNI ARHIV STANKA ŠEBELA

Slika 3: Andrej Kranjc (desno) na 11. Krasoslovni šoli leta 2003, skupaj z akademikom Ivanom Gamsom (levo) ter sodelavkama Stanko Šebela in Janjo Kogovšek (sredina).

vodil. Med drugim je bil slovenski koordinator Mednarodnega geološkega korelacijskega projekta UNESCO (*International Geological Correlation Project UNESCO*), namenjenega preučevanju poznokvartarnih sprememb morske gladine in projekta *COST action 65: Hidrogeološki vidiki varovanja podzemne vode na kraških območjih*.

Za svoje dosežke je leta 1971 prejel Prešernovo nagrado za študente, leta 1984 bronasto plaketo Boris Kidrič Zveze organizacij za tehnično kulturo Jugoslavije, leta 1988 red zaslug za narod s srebrno zvezdo, leta 1992 spominski priponki MORIS in »Zmagali smo«, leta 1997 srebrno plaketo Zveze geografskih društev Slovenije, leta 1997 francosko priznanje Reda viteza akademskih palm (*Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques*), leta 1998 je kot prvi prejel priznanje za raziskovalne dosežke, s katerimi se razvija in utrjuje identiteta Slovencev in Slovenije, leta 2003 priznanje ob 120-letnici Turističnega društva Postojna, leta 2004 zlato plaketo in leta 2011 Melikovo priznanje Zveze geografskih društev Slovenije.

Junija 1995 je bil izvoljen za izrednega, junija 2001 za rednega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU), maja 2008 za glavnega tajnika te ustanove, v letih 2014–2017 pa je bil podpredsednik SAZU-ja za naravoslovne, tehniške in biomedicinske vede. Na SAZU-ju je bil tudi predsednik Sveta za varovanje okolja. Marca 2015 je postal član Evropske akademije znanosti in umetnosti.

Dejaven je bil tudi v okviru Slovenske matice. Od leta 2014 je bil član njenega Naravoslovno-tehničnega odseka, od leta 2017 tudi član matičinega upravnega odbora in med letoma 2018 in 2022 njen podpredsednik.

Njegova bibliografija obsega prek 1400 enot, razen v slovenščini in angleščini še v dvanajstih drugih jezikih. Med njimi je veliko domačih strokovnih in poljudnih člankov, kar je pomemben prispevek k poznavanju našega krasa in slovenskega krasoslovnega izrazja. Med vsemi zavedenimi deli velja izpostaviti 49 izvirnih znanstvenih člankov, 10 preglednih znanstvenih člankov, 9 kratkih znanstvenih člankov ter 148 strokovnih in 29 poljudnih člankov. Ob tem je tudi avtor 38 samostojnih znanstvenih sestavkov ali poglavij ter 33 samostojnih strokovnih sestavkov ali poglavij v monografskih publikacijah.

Aktivno se je udeležil več kot stotih strokovnih srečanj doma in po svetu, pri marsikaterem je bil tudi organizator oziroma član organizacijskih in drugih odborov.

Od leta 1989 je bil član uredniškega odbora osrednje slovenske znanstvene krasoslovne revije *Acta Carsologica*, v letih 1993–1995 je bil njen urednik, v letih 1996–2010 pa njen glavni in odgovorni urednik. Takrat je revija dobila širok mednarodni ugled in postala vodilna tovrstna periodična publikacija v svetovnem merilu. V letih 1991–1993 je bil odgovorni urednik osrednje slovenske geografske znanstvene revije *Geografski vestnik* (član uredniškega odbora je ostal vse do smrti), od leta 1995 je bil član uredniškega odbora ugledne slovenske geografske znanstvene revije *Geografski zbornik*, ki se je leta 2003 preimenovala v *Acta geographica Slovenica*, od leta 1994 je bil tudi član uredniškega odbora revije *Annales*. Bil je urednik številnih knjig (izpostaviti velja monografijo *Kras: Slovene classical karst* iz leta 1997, ki je dve leti pozneje izšla tudi v slovenščini pod naslovom *Kras: pokrajina, življenje, ljudje*) in zbornikov, prav tako pa je bil član uredniških odborov več domačih, tujih (iz Brazilije, Egipta, Francije, Italije, Kitajske, Madžarske, Nemčije, Poljske, Rusije in Slovaške) ter mednarodnih znanstvenih in strokovnih glasil s področij krasoslovja, speleologije in varovanja okolja.

V zadnjih letih se je največ ukvarjal z zgodovino krasoslovja, predvsem z zgodovinskim pomenom našega krasa. Pri tem je s posebnim zanimanjem preučeval dela Valvasorja, Hacqueta, Martela in še nekaterih.

Z veseljem je sprejel povabilo k sodelovanju iz cerkniške knjižnice, kjer so v zadnjih letih prevedli in izdali več temeljnih domoznanskih del s to tematiko. Med njimi je tudi knjiga Baltasarja Hacqueta, ki je v Istri odkril apnenec in tako imenovani »smrdljivi kamen«, *Stinkstein*. V bistvu gre za dolomit, poimenovan po francoskem geologu in mineralogu Déodatu Gratetu de Dolomieuju. Ta je Hacqueta obiskal nekaj let prej in kamnino 13 let po Hacquetovem pionirskem opisu predstavil v svojem francoskem delu. Kranjc je prispeval recenzijo tega dela. Pod okriljem knjižnice v Cerknici so pripravili tudi prevode del Tobiasa Gruberja, Franca Antona Steinberga in Josepha Antona Nagla, pomembnih za slovensko in tudi mednarodno krasoslovje. Pri zadnjih dveh je Kranjc pisec dodatnega besedila, medtem

ko je o Naglu že leta 1998 pripravil zapis v *Zborniku za zgodovino naravoslovja in tehnike*, ki ga izdaja Slovenska matica.

Vsa ta dejavnost je Kranjca navdajala še s posebnim navdušenjem in zanosom, tako kot njegova navzven sicer nepomembna predstavitev znamenitega kitajskega potopisca, geografa, krasoslovca in jamarja Xu Xiakeja iz prve polovice 17. stoletja. O njem in njegovih sedmih načinih spuščanja v jame je ob 400-letnici polihistorjevega rojstva objavil članek v reviji *Življenje in tehnika*.

V prostem času se je za sprostitev med najrazličnejšimi strokovnimi zadolžitvami rad ukvarjal s sečnjo in pripravo drv. Njegova največja strast pa so bile knjige. Tast je bil strokovnjak za slovanske jezike in v svoji zbirki je imel tako rekoč vso sodobno slovensko literaturo, nekaj tudi tuje. Dr. Kranjc je njegovo zbirko dodatno nadgradil, tako da je imel doma skoraj povsod, kjer je le mogoče, knjižne police, polne knjig. Ob tem je bil skupaj s sinom navdušen zbiralec razglednic, njuna računalniško katalogizirana in po tematikah razvrščena zbirka jih šteje več kot 250.000. Ne preveč resno je zbiral tudi poštno znamke s kraškimi in jamskimi motivi, pa tudi z motivi ptičev in slovenske znamke.

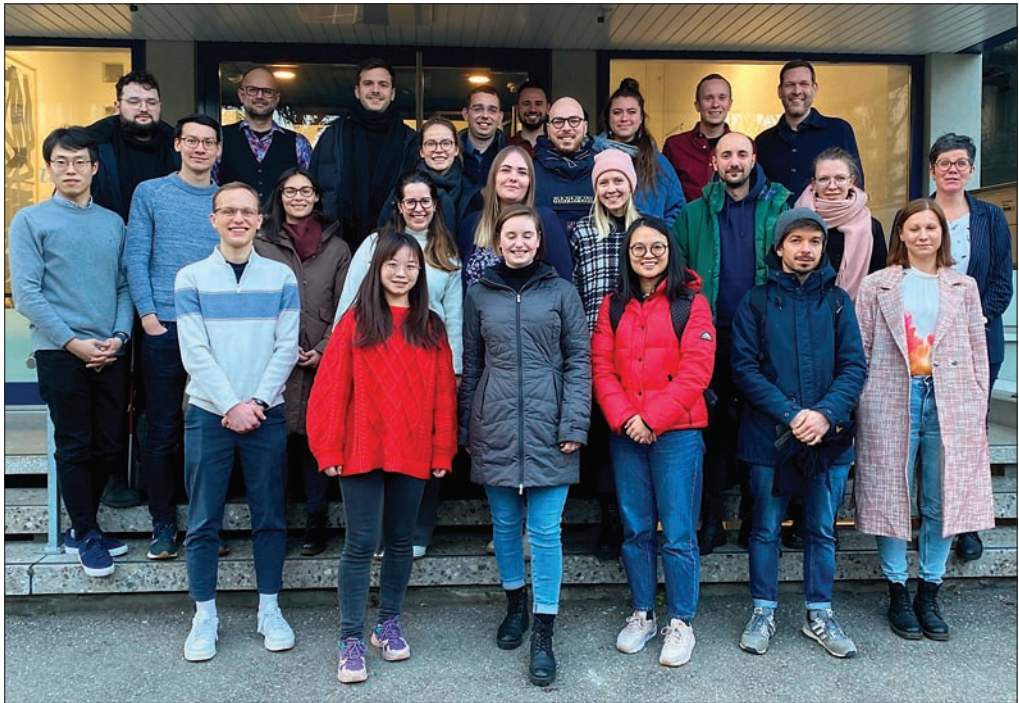
Vse napisano dokazuje, da je bil dr. Andrej Kranjc eden od najvidnejših predstavnikov četrte generacije slovenskih geografov. Zelo ga bomo pogrešali!

Drago Kladnik

Zimska šola geografije o teoriji in rabi kvalitativne metodologije v ekonomski geografiji

Bern, Švica, 6.–10. 2. 2023

Inštitut za geografijo in Središče za regionalni gospodarski razvoj na Univerzi v Bernu je februarja 2023 organiziral enotedenski dogodek za doktorske študente in postdoktorske raziskovalce, ki so si

HUIWEN GONG

Slika: Udeleženci zimske šole pred vhodom na Inštitut za geografijo v Bernu.

želeli izpopolniti razumevanje in uporabo kvalitativnih metod v ekonomski geografiji ter drugih sorodnih vedah. V dopoldanskem delu so uveljavljeni predavatelji iz univerz z nemškega govornega območja (Nemčija, Avstrija, Švica) predstavili uveljavljene in nove kvalitativne metode v družboslovnih znanostih. Med enotedenskim usposabljanjem so udeleženci razvijali svoje metodološke spretnosti in teoretska spoznanja ter gradili na povezovanju izsledkov iz terenskega dela ter analiz drugih obstoječih podatkov. Cilj šole je bil krepiti uporabo teoretskih izhodišč pri snovanju metodološke podobe raziskovanja v geografiji. Udeleženci so se seznanili in poglobili znanje o raznolikih kvalitativnih metodah v geografiji, kot so intervjuji, utemeljevalna teorija in fokusne skupine. Okrepili so tudi način argumentacije za izbiro metod, izboljšali način pisanja znanstvenih besedil in se učili spretnosti vizualiziranja kompleksnih kvalitativnih rezultatov raziskav. Dogodek je bil za raziskovalce na začetku raziskovalne poti tudi izvrstna priložnost za sklepanje novih poznanstev in izmenjavo izkušenj.

Erik Logar

Mednarodni sestanek o superblokih

Barcelona, Španija, 22.–25. 3. 2023

Med 22. in 25. marcem 2023 je v Barceloni potekal mednarodni sestanek o superblokih. Dogodek je gostila barcelonska mestna uprava, eden od soorganizatorjev pa je bil konzorcij mednarodnega raziskovalnega projekta *Transforming urban quarters to human scale environments: applying superblock concepts for different urban structures (TuneOurBlock)*. Projekt poteka pod okriljem skupne programske pobude Urbana Evropa v sklopu razpisa ERA-NET Cofund »Dostopnost in povezljivost mest«, slovenski del projekta pa financira Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (H6-8290, št. pogodbe 1000-23-0618). V projektu kot partner sodeluje Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (Geografski inštitut Antona Melika).

JERNEJ TIRAN

Slika 1: Med razpravo na sklepnem delu delavnice.

Mednarodni dogodek je bolj kot na sestanek spominjal na festival, saj je obsegal različna predavanja, predstavitve praks vabljenih mest, okrogle mize, razprave, terenske ogleda, delavnice in ulično zabavo. Organizacija delavnice, ki je potekala 24. in 25. marca, je bila v domeni konzorcija projekta *TuneOurBlock* (slika 1). Z okrog 40 udeleženci, razdeljenimi v tri skupine, smo iskali odgovore na teoretska in praktična vprašanja o načrtovanju, vsebini, implementaciji, merjenju in širjenju superblokov v evropskih mestih. Med udeleženci so prevladovali člani projektne delovne skupine, sestavljene iz predstavnikov mestnih uprav več evropskih mest (tudi Ljubljane), pridružilo pa se jim je tudi nekaj lokalnih raziskovalcev in strokovnjakov.

Superblok (špansko *superilla*) je manj kot desetletje stara urbana inovacija, ki izhaja prav iz Barcelone. Gre za orodje urbane preobrazbe, usmerjeno v spremembo prometnega režima in prenovo javnega prostora v smeri povečevanja površin za pešce in kolesarje. V teoretskem modelu superbloka, ki ga je na primeru Barcelone zasnoval prof. Salvador Rueda, se območje superbloka sestoji iz devetih zaprtih stavbnih blokov v pravokotni ulični mreži, kjer tranzitni promet ne poteka več med vsemi bloki, temveč samo še na obodu, v notranjosti superbloka pa je prometni režim močno spremenjen: promet je enosmeren in upočasnjen, v križiščih pa z osebnim avtomobilom ni mogoče več zaviti v vse smeri. Novo pridobljene površine se pri tem prednostno namenijo aktivni mobilnosti in se preobražajo z mislijo na varen, kakovosten, ozelenjen in vključujoč javni prostor (slika 2). V ozadju tega koncepta so bile težnje po izboljšanju javnega zdravja, prometne varnosti in večjega deleža hoje in kolesarjenja, v zadnjem času pa se ji je pridružila tudi skrb za blaženje podnebne krize – tako z vidika prilagajanja kot zmanjševanja emisij. V prvi fazi v obdobju 2016–2021 so v Barceloni uvedli šest superblokov, koncept pa so v zadnjem času modificirali na podlagi pridobljenih izkušenj. Superbloki druge generacije nastajajo na bolj participativen način in se namesto preobrazbi večjih območij posvečajo preobrazbi posameznih ulic.

V projektu *TuneOurBlock* na primeru več pilotnih superblokov na Dunaju in v Berlinu v sodelovanju s številnimi deležniki oblikujemo smernice in priporočila za njihovo načrtovanje, implementacijo in vključevanje javnosti, koristna za prenos te obetavne urbane »intervencije« na območja, kjer superblokov še nimajo. Praksa bi morala zanimati tudi slovenska mesta, ki zlasti v starih mestnih jedrih vedno bolj pogumno posegajo po tovrstnih rešitvah, a so kot celota še vedno zelo odvisna od motornega prometa in še daleč od udejanjanja paradigme trajnostnega razvoja.

Jernej Tiran

JERNEJ TIRAN

Slika 2: Vsakodnevni prizor iz superbloka Poblenou v Barceloni. Umik motornega prometa iz mestnih ulic je nanje privabil »mlado« in »staro«, ki kakovostno preživlja čas na prostem.

CEEPUS GeoRegNet strokovna ekskurzija študentov in profesorjev z Oddelka za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Sarajevu po Sloveniji
Ljubljana, 13.–18. 4. 2023

Regionalni program mobilnosti za izobraževanje in usposabljanje v terciarnem izobraževanju CEEPUS (*Central European Exchange Program for University Studies*) je bil oblikovan leta 1995 in je namenjen vzpostavitvi in spodbujanju mednarodnega sodelovanja med univerzami ter mobilnosti študentov in profesorjev. Znotraj programa že vse od leta 2006 deluje mreža *GeoRegNet*, ki je v študijskem letu 2022/2023 povezovala 20 oddelkov na področju geografije in regionalnega razvoja iz dvanajstih držav Srednje in Jugovzhodne Evrope. V *GeoRegNet* sta vključena tudi oddelka za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Sarajevu in Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem, ki sta v okviru mreže mobilnosti med 13. in 18. 4. 2023 izvedla strokovno ekskurzijo študentov in profesorjev iz Sarajeva po Sloveniji.

Sodelovanje med Oddelkom za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem in Oddelkom za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Sarajevu ima dolgo in bogato tradicijo. Od leta 2005, ko sta oddelka soorganizirala odmevno mednarodno konferenco ob desetletnici daytonskega mirovnega sporazuma, sta ustanovi izvedli več uspešnih bilateralnih raziskovalnih dejavnosti ter tudi terenskih vaj za študente. Letošnja šestdnevna CEEPUS *GeoRegNet* strokovna ekskurzija je udeležencem omogočila pridobitev štipendije, ki je pokrila dobršen del stroškov njihovega potovanja in dejavnosti v Sloveniji, poleg tega pa je vključevala tudi nastanitev v Študentskem domu Ljubljana. Osnovni namen ekskurzije je bil povezan z razširitvijo teoretičnega znanja, pridobljenega pri študiju, ter primerjavo geografskih značilnosti med Bosno in Hercegovino ter Slovenijo. Namenjena je bila študentom 2. in

MIHA KODERMAN

Slika 1: Značilnosti ožjega mestnega središča Ljubljane so udeleženci spoznavali pod vodstvom dr. Marka Krevsa. Hladno in deževno aprilsko vreme je sicer povzročilo spremembe pri izvedbi nekaterih dejavnosti v goratih območjih Slovenije.

3. letnika študijskega programa *Geografija*, prihajali pa so iz modulov *Regionalno in prostorsko načrtovanje*, *Turizem in varstvo okolja* ter tudi iz pedagoške usmeritve. Udeleženci so lahko v okviru ekskurzije opravili pedagoški enoti *Terensko delo II* in *Terensko delo III*, s tem pa pridobili 3 ECTS kreditne točke. Skupaj se je terenskih vaj udeležilo 30 študentov in štirje profesorji, vsi so uspešno pridobili tudi financiranje iz programa CEEPUS.

Zasnova programa strokovne ekskurzije je bila skrbno načrtovana in je ob medsebojnih sestankih predstavnikov obeh oddelkov potekala že od jeseni leta 2021. Glede na to, da so študenti in profesorji vse dni bivali v Ljubljani, je bil program oblikovan kot šest samostojnih pol- oziroma enodnevnih ekskurzij, v sklopu katerih so obiskali različna območja Slovenije in se spoznali z delovanjem različnih ustanov. Dnevne ekskurzije so vključevale seznanitev z raznolikimi temami, ki so študentom predstavile reliefna, podnebne, hidrografske, demografske, poselitvene, gospodarske in razvojne značilnosti Slovenije, ki so bile s pomočjo spremljajočih profesorjev predstavljene v primerjalni perspektivi obeh držav.

Udeleženci ekskurzije so prispeli v Ljubljano v četrtek, 13. 4., kjer jih je v Rožni dolini pred upravo študentskih domov sprejel predstojnik Oddelka za geografijo Fakultete za humanistične Univerze na Primorskem dr. Miha Koderman. V dopoldanskih urah so se nastanili v študentskem domu, nato pa so obiskali Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pod strokovnim vodstvom dr. Marka Kreva so se odpravili na voden ogled ožjega mestnega središča Ljubljane (slika 1). Spoznali so nekatere znamenitosti in se seznanili z izbranimi problematikami mestnega razvoja. Obiskali so tudi Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kjer jih je sprejel predstojnik inštituta dr. Matija Zorn (slika 2). Po predstavitvi dejavnosti inštituta je sledil voden ogled Zemljepisnega muzeja, v katerem je vodja muzeja dr. Primož Gašperič predstavil zgodovinsko zbirko zemljevidov in drugih geografskih eksponatov.

V petek, 14. 4., je skupina obiskala Postojnsko jamo in se ob tem seznanila z izzivi, ki jih naraščajoča turistična dejavnost predstavlja za varstvo krhkega jamskega okolja. V starem mestnem jedru Kopra so spoznali pestro zgodovino večkulturnega območja slovenske Istre ter njene glavne gospodarske dejavnosti. Obiskali so tudi Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem, ekskurzijo pa nadaljevali v Krajinskem parku Strunjan, kjer so si pod vodstvom naravovarstvenega nadzornika Luke Kastelica ogledali soline in najvišji flišni klif na Jadranu (slika 3). Tu se je udeležencem pridružil dr. Igor Jurinčič iz Fakultete za turistične študije – Turistice Univerze na Primorskem, ki je osvetlil aktualno problematiko, povezano z razvojem množičnega turizma. Obisk slovenske Istre je skupina sklenila v starem mestnem središču Pirana, ki so ga spoznavali pod vodstvom vodnice in domačinke Ljudmile Sinkovič, ki sicer tudi poučuje na prej omenjeni fakulteti.

Osrednji poudarek tretjega dne (15. 4.) je bil na severozahodnem delu Slovenije. Študenti in profesorji so obiskali Triglavski narodni park, kjer so imeli prvi postanek ob Bohinjskem jezeru v Ukancu. Ob pogovorih o našem največjem zavarovanem območju in izzivih upravljanja z njim so se udeleženci sprehodili še do slapa Savice, na Bledu pa so imeli daljši odmor. Študenti in profesorji so osvetlili tudi geomorfološke in hidrološke teme ter primerjali razvoj turizma med državama. V drugem delu dneva so obiskali Nordijski center Planica, zadnji postanek tega dne pa je bil namenjen spoznavanju naravnega rezervata Zelenci z izvirov Save Dolinke.

V nedeljo (16. 4.) so študenti in profesorji obiskali kraško območje Notranjskega parka. V Rakovem Škocjanu so se sprehodili do vzhodnega Velikega naravnega mosta in se seznanili z značilnostmi reke Rak ter kompleksnim sistemom kraškega porečja reke Ljubljanice. Sprehodili so se tudi pod Malim naravnim mostom, relativno nizek vodostaj reke pa jim je omogočil dostop do vhoda v Zelške jame. Pot jih je v nadaljevanju vodila še do Cerknice in Cerkniškega jezera, ki se je udeležencem ob obisku pokazalo v dokaj vodnati podobi. V zgodnjih popoldanskih urah so se vrnili v Ljubljano, kjer so lahko spoznavali slovensko glavno mesto v lastni režiji.

Predzadnji dan strokovne ekskurzije (17. 4.) je bil namenjen obisku širšega območja severovzhodne in vzhodne Slovenije. Prvi postanek je bil v Mariboru, kjer se je skupina srečala z dr. Igorjem Žiberno

AMINA STVAC

Slika 2: Gosti iz Bosne in Hercegovine so obiskali Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, kjer jih je sprejel predstojnik, dr. Matija Zorn. Ogledali so si tudi Zemljepisni muzej.

MIHA KODERMAN

Slika 3: Gostitelj in soorganizator strokovne ekskurzije je bil Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične Univerze na Primorskem. Na fotografiji s predstavnikom Krajinskega parka Strunjan, Lukom Kastelicem, in dr. Igorjem Jurinčičem iz Fakultete za turistične študije – Turistice Univerze na Primorskem.

z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (slika 4). Pod njegovim vodstvom so opravili krajši sprehod po ožjem delu mestnega središča, predstavljene so jim bile tudi poglobitve geografske značilnosti mesta pod Pohorjem. V industrijski coni Tezno so se spoznali z bogato industrijsko dediščino mesta, spustili so se tudi v podzemne rove nekdanje tovarne letalskih delov, v katerih jih je vodnica Barbara Izlaker seznanila z zgodovinskimi dejstvi o dogajanju med drugo svetovno vojno in desetletjih po njej. V drugem delu dneva je pot udeležence vodila v Posotelje. Ob vožnji po gričevnati pokrajini so bile v ospredju teme, povezane z razvojem kmetijstva, vinogradništva in termalnega turizma. Zadnji daljši postanek v tem dnevu so opravili v Kozjanskem regijskem parku v Podsredi. Tu jim je ob okusni pogostitvi Barbara Ploštajner predstavila prednostne naloge in projekte njihovega javnega zavoda, z njo pa so obiskali tudi travniški sadovnjak avtohtonih in tradicionalnih sort jabolk in hrušk.

Zadnji dan strokovne ekskurzije (18. 4.) je bil prvotno načrtovan za obisk območja Kamniške Bistrice in Velike planine, vendar je bilo potrebno program zaradi zimskih vremenskih razmer, prilagoditi. Tako so udeleženci obiskali južno predmestje Ljubljane, kjer so bili študentom predstavljeni procesi suburbanizacije in problematika nenadzorovane širitve mesta na občutljivo Ljubljansko barje. Sledil je daljši postanek pri Podpeškem jezeru, udeleženci pa so obiskali tudi Borovnico, Bistro, Vrhniko in izvire reke Ljubljanice v Velikem Močilniku. Skupino se je nato vrnila v Ljubljano ter obiskala še območje nekdanjih carinskih skladišč, ki je od leta 1990 poznano kot trgovsko središče pod imenom Blagovno trgovinski center. Tu so se študenti in profesorji seznanili s preobrazbo tega mestnega območja in njegovih funkcij ter se srečali z dr. Simonom Kermo in Ljudmilo Sinkovič iz Fakultete za turistične študije – Turistice Univerze na Primorskem. Strokovna ekskurzija se na tem mestu tudi zaključila, udeleženci so se v Sarajevo vrnili v poznih večernih urah.

Strokovna ekskurzija je študentom ponudila edinstveno priložnost za poglobitev teoretičnega znanja, obogatila je razumevanje izbranih geografskih konceptov in spodbudila čezmejno akademsko

ARHIV ODDELKA ZA GEOGRAFIJO UP FHŠ

Slika 4: Strokovna ekskurzija študentov in profesorjev z Oddelka za geografijo Naravoslovno-matematične fakultete Univerze v Sarajevu je povezala vse geografske ustanove v Sloveniji. V Mariboru je udeležence sprejel dr. Igor Žiberna.

sodelovanje. V programu so sodelovali predstavniki štirih geografskih ustanov v Sloveniji, ki so s svojim znanjem in gostoljubjem poskrbeli, da bo obisk Slovenije udeležencem ostal v prijetnem spominu.

Več fotografskih utrinkov s strokovne ekscurzije je dostopnih na spletni strani organizatorja: <https://fhs.upr.si/gostovanje-studentov-in-profesorjev-iz-oddelka-za-geografijo-univerze-v-sarajevu/>.

Miha Koderman

3. zasedanje Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena (UNGEGN)

New York, Združene države Amerike, 1.–5. 5. 2023

V začetku maja je v palači Organizacije združenih narodov (OZN) v New Yorku potekalo 3. zasedanje Skupine izvedencev Združenih narodov za zemljepisna imena (UNGEGN) (slika 1). UNGEGN je v strukturi OZN del Ekonomskega in socialnega sveta, ki poleg Generalne skupščine, Varnostnega sveta, Sekretariata, Meddržavnega sodišča v Haagu in Skrbniškega sveta predstavlja enega od glavnih stebrov te organizacije.

V okviru letošnjega zasedanja je bilo izvedenih 10 plenarnih srečanj, na katerih je sodelovalo 226 delegatk in delegatov iz 62 držav članic. Predstavljenih in obravnavanih je bilo 60 dokumentov (brez nacionalnih poročil in poročil delovnih skupin ter regionalnih oddelkov). Poleg nacionalnih predstavnikov so se zasedanja udeležili tudi predstavnice in predstavniki nekaterih mednarodnih organizacij, na primer Mednarodne geografske zveze (IGU), Mednarodne kartografske zveze (ICA), Mednarodnega sveta za onomastične znanosti, Mednarodne hidrografske organizacije, Mednarodnega sveta za raziskave Antarktike in druge. Med t. i. opazovalci so bili prisotni predstavnice in predstavniki nekaterih podjetij, kot so *Esri*, *Google*, *Mapbox* in nekaterih raziskovalnih ustanov, na primer *Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung*, *Universidad Nacional Federico Villareal*, *Leibniz-Institut für Länderkunde* in drugi.

ARHIV OZN

Slika 1: 3. zasedanje UNGEGN-a.

MACIEJ ZYCH

Slika 2: V okviru nacionalnega dialoga je slovenski delegat Matjaž Geršič predstavil dejavnosti, povezane s standardizacijo zemljepisnih imen na dvojezičnih območjih v Sloveniji.

MATJAZ GERŠIČ

Slika 3: Slovenski delegat Matjaž Geršič z delegatoma Saudove Arabije, Alijem Aldosarijem (levo) in Abdullahom Alwelaijem (desno).

Novost letošnjega zasedanja je bil t. i. nacionalni dialog. V tem okviru so posamezne delegatke in delegati predstavili posamezne poudarke iz nacionalnih poročil, ki so bili predhodno izbrani. Po posameznem ciklu predstavitev je sledila plenarna razprava. Iz slovenskega poročila je bila izbrana tematika standardizacije zemljepisnih imen na dvojezičnih območjih v Sloveniji (slika 2).

Poleg plenarnih srečanj so bila organizirana tudi srečanja posameznih delovnih skupin, ki jih je pri UNGEGN-u trenutno aktivnih šest, sestanki zemljepisno-jezikovnih oddelkov, ki jih je 24, in sestanki nekaterih drugih z imenoslovjem povezanih delovnih skupin, na primer Skupne komisije ICA in IGU za imenoslovje. Slovenija je med delovnimi skupinami najbolj aktivna v delovnih skupinah za eksone, romanizacijo in podatkovne zbirke, pri zemljepisno-jezikovnih oddelkih pa smo umeščeni v skupino držav vzhodnega dela srednje in jugovzhodne Evrope. V tem okviru smo bili na plenarnem zasedanju zaproseni za predstavitev projekta o mikrotoponimih v Porabju, kot zglada dobre prakse sodelovanja med dvema komisijama.

Med rezultati zasedanja velja poleg že omenjenega nacionalnega dialoga izpostaviti na novoustanovljeno bazo zemljepisnih imen mest z več kot 100.000 prebivalci, za katero skrbi OZN. Izjemno dolga razprava je bila tudi na temo eksonimov, kjer je iskanje kompromisa med ohranjanjem eksonimov kot kulturne dediščine posameznega jezika na eni strani ter zmanjševanjem njihove rabe na drugi strani precej težje, kot se zdi na prvi pogled.

Matjaž Geršič

Delovni sestanek projektnih partnerjev na projektu LookUP (COSME)

Plasencia, Španija, 13.–15. junij 2023

Projekt *LookUP* je namenjen spodbujanju inovativnosti in konkurenčnosti podjetij, ki si v svojem poslovnem modelu prizadevajo za krepitev konceptov prožnosti, digitalizacije in trajnostnega razvoja

PETRA RUS

Slika 1: Opazovanje ptic ob rezervoarju Gabriel y Galán.

ERIK LOGAR

Slika 2: Opazovanje Sonca.

na področju astroturizma, opazovanja narave in ekoturizma. Pilotna območja so v Španiji (pokrajina Ekstremadura ob meji s Portugalsko), Romuniji (Transilvanija) in na Finskem (ob mestu Kuusamo). Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v projektu sodeluje kot znanstveni partner. V raziskavi je zbral in preučil relevantne primere dobrih praks ter pripravil vsebinsko podlago za pripravo strategije oblikovanja mehanizmov, ki bi naslovila razvojne izzive tovrstnih podjetij.

V mestu Plasencia je bil po zagonskem srečanju projekta januarja 2023 v Ljubljani organiziran drugi delovni sestanek. Na njem je slovenska ekipa predstavila preliminarne rezultate raziskave in delovno različico vsebinske podlage za strategijo. Na sestanku so drugi partnerji poročali o svojih projektih dejavnostih na pilotnih območjih, sledil pa je tudi pregled upravljanja projekta in priprava vmesnega projektnega poročila. Španski partner (regionalna vlada pokrajine Ekstremadura) je projektom partnerjem v praksi predstavil razvoj infrastrukture za krepitev dejavnosti na področju astroturizma in divjih živali, zlasti ptic. Tretji delovni sestanek bo decembra 2023 v mestu Kuusamo na Finskem.

Erik Logar